

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Юридичний факультет

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи та
розвитку

С.М. Кваша

« 26 » травня 2021 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні Вченої ради юридичного факультету

Протокол № від « 05 » травня 2021 р.

Декан факультету О.С. Яра

на засіданні кафедри міжнародного права та
порівняльного правознавства

Протокол № від « 05 » травня 2021 р.

Завідувач кафедри

В.В. Ладиченко

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КЛІМАТИЧНЕ ПРАВО ЄС**

рівень вищої освіти – третій освітньо-науковий

спеціальність – 081 «Право»

Розробник: к.ю.н., доцент Головка Л.О.

Київ 2021

1. Опис навчальної дисципліни

КЛІМАТИЧНЕ ПРАВО ЄС

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь		
Галузь знань	08 «Право»	
Освітньо-науковий рівень	третій	
Освітній ступінь	доктор філософії з права	
Спеціальність	081 «Право»	
Освітньо-наукова програма	081 Право	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	Не передбачено	
Курсовий проект (робота)	Не передбачено	
Форма контролю	екзамен	
Показник навчальної дисципліни для денної та заочної форми навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	2	2
Лекційні заняття	30	30
Практичні, семінарські заняття	30	30
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	90	90
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4	4

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Кліматичне право ЄС» є ознайомлення із новітніми теоретичними та практичними проблемами правового регулювання кліматичних відносин, систематизації напрямів та способів вирішення проблем, накопичених у законодавстві, у забезпеченні оволодіння аспірантами сукупністю спеціальних теоретичних знань, а також практичних навичок у реальній практиці правозахисної, правозастосовної, наукової та іншої діяльності фахівців правничого профілю.

У професійному аспекті завдання навчального курсу є підготовка фахівців, здатних до проведення самостійних наукових досліджень; формулювання теоретичних та практичних висновків і пропозицій на основі аналізу відповідних теоретичних джерел, нормативно-правових актів; здійснення роботи у напрямі імплементації національного екологічного законодавства до вимог кліматичного законодавства ЄС.

Завданням навчальної дисципліни є аналіз системи чинного кліматичного та екологічного законодавства, виявлення правових прогалин і колізій, дослідження наукової літератури у галузі кліматичного та екологічного права з метою продукування власних наукових ідей та практично-орієнтованих інноваційних пропозицій здобувачів у галузі аграрного і земельного права.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен:

знати основні науково-методологічні проблеми теорії кліматичного права; визначення основних категорій та понять, основні наукові здобутки теорії кліматичного права, а також узагальнення судової практики;

вміти відрізнити правовідносини, що регулюються кліматичним правом, від тих, які є предметом регулювання інших галузей права, застосовувати отримані знання до конкретних життєвих ситуацій; юридично грамотно та аргументовано захищати певне правове рішення, викладати його в усній та письмовій формі; виявляти недосконалість окремих норм та проблеми у їх застосуванні, знаходити шляхи їх вирішення; орієнтуватись у напрямках розвитку екологічних та природоресурсних правовідносин.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі *компетентності*:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати комплексні проблеми в сфері професійної діяльності, у тому числі дослідницько-інноваційної, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань в галузі права.

Загальні компетентності:

здатність ініціювати та виконувати (індивідуально або в науковій групі) наукові дослідження, що приводять до отримання нових знань у сфері правничої науки;

здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення, генерування нових ідей та досягнення наукових цілей.

Фахові компетентності:

набуття глибоких, обґрунтованих фахових знань; детальні або дуже детальні знання спеціальної області дослідження в галузі права у поєднанні зі знаннями загальної наукової дискусії та внеску до індивідуальної області дослідження

здатність знаходити, контекстуалізувати та інтерпретувати значну кількість теоретичного та нормативного матеріалу.

Спеціальні компетентності:

здатність планувати та виконувати сучасні інтелектуальні дослідження, як на запити стейкхолдерів так і сучасної світової наукової спільноти для досягнення науково обґрунтованих теоретичних або експериментальних наукових результатів, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для правничої сфери;

здатність до критичного аналізу, оцінки та синтезу нових та комплексних ідей в межах предметної області дослідження.

Програмні результати навчання:

вільно представляти результати власних наукових досліджень державною та іноземною мовами, презентувати їх у міжнародних наукових виданнях і наукометричних базах;

вміти здійснювати пошук, обробку, інтерпретацію інформації з різних джерел для продукування власних наукових ідей та практично-орієнтованих інноваційних пропозицій у сфері права;

вміти формулювати робочі гіпотези та формувати нові наукові дослідницькі результати в обраній сфері

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Кліматична політика і право Європейського Союзу

Довкілля і клімат. Становлення кліматичної політики ЄС. Вплив кліматичного законодавства ЄС на дії щодо зміни клімату на глобальному рівні. Вплив клімату на ведення сільського господарства.

Тема 2. Паризька угода, кліматичне законодавство ЄС та Енергетичний союз

Кліматичні та енергетичні цілі ЄС. Законодавчі ініціативи Європейського Союзу щодо зменшення викидів парникових газів.

Кліматична програма ЄС. Виконання Паризької угоди. Національні енергетичні та кліматичні плани. Механізм моніторингу та звітності про викиди парникових газів.

Тема 3. Система торгівлі викидами в ЄС

Європейська система торгівлі викидами та перспективи впровадження системи торгівлі викидами в Україні. Принципи європейської системи торгівлі викидами. Забезпечення скорочення викидів парникових газів. Розподіл дозволів на викиди парникових газів. Продаж дозволу на аукціонах. Використання надходжень від аукціонів. Реформування європейської системи торгівлі викидами.

Тема 4. Законодавство ЄС у сфері зміни клімату

Система кліматичного законодавства ЄС. Моніторинг антропогенних викидів та абсорбції парникових газів. Скорочення викидів в галузі енергетики (енергозбереження, енергоефективність, відновлювальні джерела енергії). Зменшення викидів у секторах, які не охоплюються торгівлею викидами (транспорт, будівництво, сільське господарство, відходи). Спеціальні заходи з обмеження фторованих парникових газів. Адаптація до зміни клімату. Збалансоване управління земельними та лісовими ресурсами. Розвиток іновачій та низьковуглецевих технологій.

Тема 5. Охорона атмосферного повітря в ЄС

Правове регулювання атмосферного повітря в ЄС. Норми щодо комплексного запобігання забрудненню від промислової діяльності і контролю над ним. Основні вимоги Директиви №2008/50/ЄС Щодо якості атмосферного повітря та чистого повітря для Європи.

Тема 6. Правове регулювання безпеки промислової діяльності відносно навколишнього природного середовища

Захист озонового шару в ЄС. Правове регулювання безпеки промислової діяльності відносно навколишнього природного середовища. Норми щодо комплексного запобігання забрудненню від промислової діяльності і контролю над ним. Основні вимоги Директиви №2010/75/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2010 р. про промислові викиди.

Тема 7. Енергетичне право та політика ЄС

Енергетична політика Європейського Союзу. Енергетична стратегія

2030. Енергетичне законодавство ЄС. Співробітництво України та Європейського Союзу у сфері енергетики.

Тема 8. Нормативно-правове забезпечення розвитку відновлювальної енергетики в ЄС

Політика енергоефективності та енергоощадності Європейського Союзу. Європейський досвід законодавчого стимулювання енергоощадності. Європейська практика з підтримування розвитку енергоефективної економіки. Законодавство ЄС у сфері забезпечення розвитку відновлювальної енергетики.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин												
	Денна форма					Заочна форма							
	Усього	У тому числі					Усього	у тому числі					
		Л	П	Лаб	Інд	Ср.		Л	п	Лаб	Інд	Ср.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Тема 1. Кліматична політика і право Європейського Союзу	25	4	4				17	25	4	4			17
Тема 2. Паризька угода, кліматичне законодавство ЄС та Енергетичний союз	15	4	4				7	15	4	4			7
Тема 3. Система торгівлі викидами в ЄС	15	4	4				7	15	4	4			7
Тема 4. Законодавство ЄС у сфері зміни клімату	25	4	4				17	25	4	4			17
Тема 5. Охорона атмосферного	16	4	4				8	16	4	4			8

повітря в ЄС												
Тема 6. Правове регулювання безпеки промислової діяльності відносно навколишнього природного середовища	16	4	4			8	16	4	4			8
Тема 7. Енергетичне право та політика ЄС	26	4	4			18	26	4	4			18
Тема 8. Нормативно-правове забезпечення розвитку відновлювальної енергетики в ЄС	12	2	2			8	12	2	2			8
Усього годин	150	30	30			90	150	30	30			90

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ І ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Кліматична політика і право Європейського Союзу	4
2	Паризька угода, кліматичне законодавство ЄС та Енергетичний союз	4
3	Система торгівлі викидами в ЄС	4
4	Законодавство ЄС у сфері зміни клімату	4
5	Охорона атмосферного повітря в ЄС	4
6	Правове регулювання безпеки промислової діяльності відносно навколишнього природного середовища	4

7	Енергетичне право та політика ЄС	4
8	Нормативно-правове забезпечення розвитку відновлювальної енергетики в ЄС	2
	Разом	30

Практичне заняття 1. Кліматична політика і право Європейського Союзу (4 год.)

Питання для опрацювання:

1. Довкілля і клімат.
2. Становлення кліматичної політики ЄС.
3. Вплив кліматичного законодавства ЄС на дії щодо зміни клімату на глобальному рівні.
4. Вплив клімату на ведення сільського господарства.

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому розкрийте власний підхід до подальшого розвитку кліматичної політики ЄС.

Самостійна робота (17 год.):

Теми рефератів:

1. Законодавчі пріоритети ЄС
2. Європейський зелений курс
3. Прогрес кліматичних дій ЄС

Практичне заняття 2. Паризька угода, кліматичне законодавство ЄС та Енергетичний союз (4 год.)

Питання для опрацювання:

1. Кліматичні та енергетичні цілі ЄС.
2. Законодавчі ініціативи Європейського Союзу щодо зменшення викидів парникових газів.
3. Кліматична програма ЄС.
4. Виконання Паризької угоди.
5. Національні енергетичні та кліматичні плани.
6. Механізм моніторингу та звітності про викиди парникових газів.

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому розкрийте власний науковий підхід до подальшого розвитку кліматичного права України.

Самостійна робота (7 год.):

Теми рефератів:

1. Доступ до правосуддя з екологічних питань
2. Програма LIFE+
3. Стратегія ЄС з адаптації до змін клімату.

Практичне заняття 3. Система торгівлі викидами в ЄС (4 год.)

Питання для опрацювання:

1. Європейська система торгівлі викидами та перспективи впровадження системи торгівлі викидами в Україні.
2. Принципи європейської системи торгівлі викидами.
3. Забезпечення скорочення викидів парникових газів.
4. Розподіл дозволів на викиди парникових газів.
5. Продаж дозволу на аукціонах.
6. Використання надходжень від аукціонів.

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому розкрийте реформування європейської системи торгівлі викидами.

Самостійна робота (7 год.):

Теми рефератів:

1. Пакет кліматичних дій ЄС «Початок подорожі у напрямі до кліматично нейтральної Європи до 2050 року»
2. Фінансування проектів з охорони довкілля, природи та клімату в ЄС
3. Дорожня карта з нульового забруднення довкілля

Практичне заняття 4. Законодавство ЄС у сфері зміни клімату (4 год.)

Питання для опрацювання:

1. система кліматичного законодавства єс.
2. моніторинг антропогенних викидів та абсорбції парникових газів. скорочення викидів в галузі енергетики (енергозбереження, енергоефективність, відновлювальні джерела енергії).

3. зменшення викидів у секторах, які не охоплюються торгівлею викидами (транспорт, будівництво, сільське господарство, відходи).
4. спеціальні заходи з обмеження фторованих парникових газів.
5. адаптація до зміни клімату.
6. збалансоване управління земельними та лісовими ресурсами.
7. розвиток іновацій та низьковуглецевих технологій.

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому запропонуйте власний підхід до подальшої реалізації в Україні кліматичної політики.

Самостійна робота (17 год.):

Теми рефератів:

1. оновлене законодавство про батарейки
2. роль єс у боротьбі з глобальним випробуванням лісів
3. доступ громадськості до правосуддя з екологічних питань в єс
4. національні плани з енергетики і клімату

Практичне заняття 5. Охорона атмосферного повітря в ЄС (4 год.)

Питання для опрацювання:

1. Правове регулювання атмосферного повітря в ЄС.
2. Норми щодо комплексного запобігання забрудненню від промислової діяльності і контролю над ним.
3. Основні вимоги Директиви №2008/50/ЄС щодо якості атмосферного повітря та чистого повітря для Європи.

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому запропонуйте власний підхід до правового регулювання охорони повітря в Україні.

Завдання для самостійної роботи (8 год.):

1. Створіть презентацію на тему «Правове регулювання охорони повітря в ЄС».

Практичне заняття 6. Правове регулювання безпеки промислової діяльності відносно навколишнього природного середовища (4 год.)

Питання для опрацювання:

1. Захист озонового шару в ЄС.

2. Правове регулювання безпеки промислової діяльності відносно навколишнього природного середовища.
3. Норми щодо комплексного запобігання забрудненню від промислової діяльності і контролю над ним.
4. Основні вимоги Директиви №2010/75/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2010 р. про промислові викиди.

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому запропонуйте власний підхід до безпеки промислової діяльності відносно навколишнього природного середовища в Україні.

Завдання для самостійної роботи (8 год.):

Підготуйте реферат на одну з тем:

1. Правове регулювання скорочення викидів парникових газів у будівельній галузі.
2. План дій з циркулярної економіки – складова європейського зеленого курсу.
3. Зміна клімату і водні ресурси ЄС.

Практичне заняття 7. Енергетичне право та політика ЄС

Питання для опрацювання (4 год.):

1. Енергетична політика Європейського Союзу.
2. Енергетична стратегія 2030.
3. Енергетичне законодавство ЄС.
4. Співробітництво України та Європейського Союзу у сфері енергетики.

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому запропонуйте власний підхід до реформування енергетичної політики в Україні.

Завдання для самостійної роботи (18 год.):

Підготуйте добірку норм чинного законодавства України в енергетичній сфері.

Практичне заняття 8. Нормативно-правове забезпечення розвитку

відновлювальної енергетики в ЄС (2 год.)

Питання для опрацювання:

1. Політика енергоефективності та енергоощадності Європейського Союзу.
2. Європейський досвід законодавчого стимулювання енергоощадності.
3. Європейська практика з підтримування розвитку енергоефективної економіки.
4. Законодавство ЄС у сфері забезпечення розвитку відновлювальної енергетики.

Практичні завдання:

Підготуйте презентацію «Правове забезпечення розвитку відновлювальної енергетики в ЄС»

Завдання для самостійної роботи (8 год.):

Підготуйте доповідь на одну з тем. До доповіді розробіть презентацію.

1. Стратегія ЄС про морські відновлювальні джерела енергії.
2. Узгодження розвитку вітроенергетики з природоохоронним законодавством ЄС.
3. Національні плани з енергетики і клімату.

5. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗАСВОЄННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧАМИ.

1. Становлення кліматичної політики ЄС.
2. Вплив кліматичного законодавства ЄС на дії щодо зміни клімату на глобальному рівні.
3. Вплив клімату на ведення сільського господарства.
4. Кліматичні та енергетичні цілі ЄС.
5. Законодавчі ініціативи Європейського Союзу щодо зменшення викидів парникових газів.
6. Кліматична програма ЄС.
7. Виконання Паризької угоди.
8. Національні енергетичні та кліматичні плани.
9. Механізм моніторингу та звітності про викиди парникових газів.
10. Європейська система торгівлі викидами та перспективи впровадження системи торгівлі викидами в Україні.
11. Принципи європейської системи торгівлі викидами.

12. Забезпечення скорочення викидів парникових газів.
13. Розподіл дозволів на викиди парникових газів.
14. Продаж дозволу на аукціонах.
15. Використання надходжень від аукціонів.
16. Реформування європейської системи торгівлі викидами.
17. Система кліматичного законодавства ЄС.
18. Моніторинг антропогенних викидів та абсорбції парникових газів.
19. Скорочення викидів в галузі енергетики (енергозбереження, енергоефективність, відновлювальні джерела енергії).
20. Зменшення викидів у секторах, які не охоплюються торгівлею викидами (транспорт, будівництво, сільське господарство, відходи).
21. Спеціальні заходи з обмеження фторованих парникових газів.
22. Адаптація до зміни клімату.
23. Збалансоване управління земельними та лісовими ресурсами.
24. Розвиток іновацій та низьковуглецевих технологій.
25. Правове регулювання атмосферного повітря в ЄС.
26. Норми щодо комплексного запобігання забрудненню від промислової діяльності і контролю над ним.
27. Основні вимоги Директиви №2008/50/ЄС Щодо якості атмосферного повітря та чистого повітря для Європи.
28. Захист озонового шару в ЄС.
29. Правове регулювання безпеки промислової діяльності відносно навколишнього природного середовища.
30. Норми щодо комплексного запобігання забрудненню від промислової діяльності і контролю над ним.
31. Основні вимоги Директиви №2010/75/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2010 р. про промислові викиди.
32. Енергетична політика Європейського Союзу.
33. Енергетична стратегія 2030. Енергетичне законодавство ЄС.
34. Співробітництво України та Європейського Союзу у сфері енергетики.
35. Політика енергоефективності та енергоощадності Європейського Союзу.
36. Європейський досвід законодавчого стимулювання енергоощадності.
37. Європейська практика з підтримування розвитку енергоефективної економіки.
38. Законодавство ЄС у сфері забезпечення розвитку відновлювальної енергетики.

ТИПОВЕ ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ
для визначення рівня засвоєння знань

1. Напишіть назву масштабної програми перетворення Європейського Союзу на вуглецево-нейтральний континент

2. ЄС передбачає скоротити викиди парникових газів щонайменше на до 2030 року порівняно з рівнем 1990 року.

- 1) 50%
- 2) 55%
- 3) 60%
- 4) 65%

3. У грудні 2020 року ЄС запустив ... – загальноєвропейську ініціативу, яка є частиною Європейського зеленого курсу, що запрошує людей, громади та організації взяти участь у кліматичних діях та розбудувувати зеленішу Європу

- 1) Європейський екологічний пакт
- 2) Європейський кліматичний пакт
- 3) Європейський енергетичний пакт

4. Вставте пропущений вираз.

З 1 січня 2021 року вступають у дію нові правила ЄС щодо імпорту, експорту та відвантаження пластикових відходів. Згідно з новими правилами заборонено експорт ... відходів та пластикових відходів, які важко переробити, з ЄС до країн, що не входять до ОЕСР.

5. Директива (ЄС) 2020/2184 про якість води, призначеної для споживання людиною встановлює вимоги щодо нових забруднюючих речовин, таких як

- 1) мікропластик
- 2) солі
- 3) ендокринні руйнівники
- 4) нові типи хімічних речовин

6. Стратегія ЄС щодо використання потенціалу морських відновлюваних джерел енергії для кліматично нейтрального майбутнього визначає цілі

- 1) на 2030 рік
- 2) на 2050 рік
- 3) на 2040 рік
- 4) на 2045 рік

7. «Стратегія сталої та розумної мобільності – виведення європейського транспорту на шлях майбутнього» передбачає ініціативи в наступних сферах

- 1) стимулювання використання автомобілів з нульовими викидами
- 2) ціноутворення на вуглець та вжиття заходів задля кращого стимулювання споживачів
- 3) інновації, дані та штучний інтелект для розумнішої мобільності
- 4) екологічна освіта

8. Європейський рік залізниці

- 1) 2020 р.
- 2) 2021 р.
- 3) 2022 р.
- 4) 2023 р.

9. В ЄС припинення надання дозволів на безоплатні викиди припиняється в

- 1) 2025 р.
- 2) 2026 р.
- 3) 2027 р.
- 4) 2028 р.

10. В ЄС встановлено обов'язок цільового використання державами принаймні ... доходів від продажу дозволів на аукціоні на виконання екологічних заходів.

- 1) 25%
- 2) 50%
- 3) 75%
- 4) 100%

11. Європейська зелена угода має за мету зробити клімат Європи нейтральним до 1) 2030 року

- 2) 2040 року
- 3) 2050 року
- 4) 2060 року

12. Обмеження загального обсягу викидів щороку в ЄС планується зменшувати на

- 1) 1,1 %
- 2) 2,2 %
- 3) 4,4 %
- 4) 5,5 %

13. Основою Зеленої угоди є

- 1) Водна рамкова директива

- 2) Рамкова директива про відходи
- 3) Кліматичний закон
- 4) Енергетичний кодекс

14. Предметна сфера застосування Директиви 2004/35/ЄС

- а) повітря
- б) біологічні види та оселища, що перебувають під охороною
- в) водні ресурси
- г) природоохоронні зони

15. Оцінювання обсягу екологічної шкоди у більшості випадків здійснюється на основі

- а) комплексності
- б) методу аналізу ієрархій
- в) превентивності
- г) аналізу еквівалентних ресурсів

16. Директива 2004/35/ЄС встановлює

- а) кримінальну відповідальність за екологічну шкоду
- б) цивільну відповідальність за екологічну шкоду
- в) адміністративну відповідальність за екологічну шкоду
- г) кримінальну та цивільну відповідальність за екологічну шкоду

17. Строк давності для відшкодування витрат на проведення запобіжних чи відновлюваних заходів згідно Директиви 2004/35/ЄС

- а) 2 роки
- б) 3 роки
- в) 5 років
- г) 10 років

18. Проект Рамкової Ґрунтової Директиви ЄС був прийнятий у

- а) 2006 році
- б) 2010 році
- в) 2018 році

19. Контроль за використанням добрив виконується згідно

- а) Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 2003/2003 від 13 жовтня 2003 року щодо добрив
- б) Ґрунтової директиви
- в) Нітратної директиви

20. Аспекти охорони ґрунтів є невід'ємною складовою хорошою сільськогосподарського та екологічного стану з моменту прийняття

- а) Ґрунтової директиви
- б) перехресних зобов'язань
- г) політики гармонізації

21. Тематична стратегія захисту ґрунтів була прийнята у

- а) 2006 році
- б) 2010 році
- в) 2018 році

22. Програма дій ЄС з охорони навколишнього середовища «Жити добре в рамках обмеженості ресурсів нашої планети» ставить за мету (можливо декілька правильних відповідей)

- а) досягти до 2015 року належного стану всіх своїх водних ресурсів, зокрема питної води і прибережних вод на відстані однієї морської милі від берегу;
- б) до 2020 року припинити втрату біорізноманіття та погіршення екосистемних послуг в ЄС й відновити їх у якомога більших масштабах

23. Рамсарська конвенція:

- а) Конвенція з охорони повітря
- б) Конвенція з водно-болотних угідь міжнародного значення, як середовища перебування водоплавних птахів
- в) Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі

24. До Рамсарської конвенції приєдналось

- а) 30 країн
- б) 50 країн
- в) 95 країн
- г) понад 160 країн

25. Рамсарську конвенцію було підписано

- а) у 1946 році
- б) у 1957 році
- в) у 1971 році
- г) у 1989 році

26. Рамковою директивою у сфері відходів є

- а) Директива 2008/98/ЄС про відходи та скасування деяких директив
- б) Директива 1999/31/ЄС про захоронення відходів

- в) Директива 2010/31/ЄС про промислові викиди
- г) Директива 2006/21/ЄС про управління відходами видобувної промисловості

27. Чи є схема екологічного менеджменту й аудиту (EMAS) обов'язковою для впровадження на окремих промислових підприємствах і організаціях?

- А) так
- б) ні

28. Правове регулювання захоронення відходів в ЄС здійснюється Директивою

- а) 1999/31/ЄС
- б) 2006/21/ЄС
- в) 86/278/ЄС
- г) 2006/66/ЄС

29. Програми запобігання утворенню відходів розробляють

- а) окремі підприємства
- б) країни-члени ЄС
- в) Європейська Комісія
- г) Рада ЄС

30. В якому документі були вперше визначені мета, принципи і основні напрямки екологічної політики ЄС

- а) Римський договір про створення Європейського економічного співтовариства
- б) Єдиний європейський акт
- в) Лісабонський договір про реформу ЄС
- г) Перша програма дій з охорони навколишнього середовища

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У навчальному процесі поєднуються традиційні методи викладання у вищій школі (проблемний, евристичний, репродуктивний), прийоми та форми викладання (лекція, семінарське заняття) з новими, що передбачають використання активних форм навчання (тестів різного рівня складності), різнопланової науково-дослідної роботи під безпосереднім керівництвом викладача. Використовуються такі методи як:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні, наочні, практичні методи;
- індуктивні методи і дедуктивний метод;
- репродуктивні, творчі, проблемно-пошукові методи;
- навчальна робота під керівництвом, самостійна робота.

2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

– методи стимулювання інтересу до навчання (створення ситуації інтересу при викладанні того чи іншого матеріалу, пізнавальні ігри, навчальні дискусії, аналіз життєвих ситуацій);

– методи стимулювання обов'язку й відповідальності (роз'яснення мети навчальної дисципліни, вимоги до вивчення навчальної дисципліни, заохочення, покарання).

3. Методи контролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

7. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

У процесі навчання проводиться попередній, поточний, періодичний (тематичний) та підсумковий контроль. В умовах організації навчального процесу оцінювання відбувається за 100- бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою.

ПОПЕРЕДНІЙ КОНТРОЛЬ

Попередній контроль проводиться на початку вивчення курсу, теми. Він передбачає з'ясування попереднього рівня знань здобувачів з теми, які вони могли отримати під час вивчення інших навчальних дисциплін або самоосвіти, фактично, окреслює обсяг їх опорних знань. Викладач може використати його результати для визначення ступеня опрацювання певних питань у подальшій роботі.

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Поточний контроль передбачає систематичне, регулярне оцінювання навчальних досягнень здобувача (рівень теоретичних знань та практичних умінь і навичок з тем курсу) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях.

Поточний контроль реалізується в різних формах: усне і письмове, фронтальне та індивідуальне опитування; рецензування відповідей; участь у дискусіях, обговореннях; написання творів-есе; підготовка презентацій тощо.

У процесі навчання поточному контролю підлягають:

- глибина, повнота, обґрунтованість відповіді;
- доповнення, запитання до тих, хто відповідає;
- рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття

(роботі у парах, малих групах), активність під час обговорення питань;

- глибина аналізу наукової та навчальної літератури;
- письмові завдання (тести, контрольні роботи, есе);
- якість самостійного опрацювання питань;
- систематичність роботи на заняттях.

Критеріями оцінки усних відповідей є:

- повнота та глибина розкриття питання;
- емоційність та переконливість;
- використання для обґрунтування своєї думки основної і додаткової літератури;
- вміння логічно викладати матеріал, аналізувати, порівнювати, робити висновки, узагальнювати;
- культура мови.

Критеріями оцінки письмових завдань є:

- повнота та глибина розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за роботу на семінарському занятті - 5 балів.

5 балів здобувач отримує, якщо він:

- опрацював не лише основну, але й додаткову літературу, самостійно знайдену, відповідно до теми для більш глибокого її розкриття, розробив розгорнутий виступ;
- засвоїв теоретичний матеріал на високому / творчому рівні, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, встановлює міжпредметні та міжтемні зв'язки;
- висловлює гіпотези, наводить аргументи на підтвердження своєї думки, або спростування думки інших здобувачів, при цьому посиляється на опрацьовані джерела та літературу;
- використовує теоретичні знання для виконання практичних завдань;
- робить висновки, узагальнення;
- рецензує відповіді інших, вносить корективи, доповнення;
- пропонує дискусійні теми для обговорення, бере участь у дискусії, дотримується культури її ведення;
- підготував виступ, повідомив його зміст, чим зацікавив аудиторію.

4 бали здобувач отримує, якщо він:

- опрацював переважно основну літературу, розробив конспект виступу;
- теоретичний матеріал засвоїв на достатньому / конструктивному

рівні, досить логічно викладає його, однак, не завжди може підтвердити відповідними прикладами, іншими аргументами;

- під час викладу допускає незначні помилки чи неточності, у нього виникають деякі проблеми щодо встановлення зв'язків з попередніми темами чи іншими предметами, тобто, його знання не систематизовані повною мірою;

- іноді потребує додаткових запитань для повного розкриття проблеми;

- висловлює гіпотези, припущення, однак, не завжди може навести необхідні аргументи на підтвердження своєї думки;

- в цілому використовує теоретичний матеріал для розв'язання практичних завдань, пояснення подій та явищ, що відбуваються в правовому житті країни та світі, але його пояснення містять неточності, недостатньо обґрунтовані;

- робить висновки, узагальнення, однак, вони потребують уточнення, конкретизації з боку викладача або інших здобувачів;

- рецензує відповіді інших, вносить корективи, доповнення;

- пропонує дискусійні теми для обговорення, бере участь у дискусії, дотримується культури ведення дискусії;

- підготував реферат і повідомив його зміст.

З бали отримує здобувач, якщо він:

- не повною мірою опрацював рекомендовані джерела та літературу;

- засвоїв матеріал на середньому / репродуктивному рівні;

- може лише відтворити навчальний матеріал, засвоєний на лекції або опрацьований самостійно без критичного осмислення, на рівні переказу, можливо, навіть, за допомогою викладача;

- іноді порушує логіку викладу, допускає помилки;

- не вміє самостійно здійснювати логічні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, формулювання висновків);

- з допомогою викладача може навести приклади, пов'язати теоретичний та практичний матеріал, встановити міжтемні та міжпредметні зв'язки;

- не може самостійно зробити рецензію, виправити помилки інших виступаючих;

- у нього не достатньо сформовані навички участі у дискусії, не вміє обґрунтовувати свою думку.

2 бали отримує здобувач, якщо він:

- не достатньо повно / фрагментарно опрацював рекомендовані джерела та літературу;

- засвоїв матеріал на низькому / рецептивно-продуктивному рівні;

- за допомогою викладача може відтворити незначну частину навчального матеріалу, засвоєного на лекції;
- не може критично осмислити, проаналізувати матеріал, навіть, за допомогою викладача;
- не дотримується логіки викладу, часто допускає помилки;
- не може, навіть з допомогою викладача, навести приклади, пов'язати теоретичний і практичний матеріал, встановити міжтемні/міжпредметні зв'язки;
- не може зробити рецензію, виправити помилки інших колег;
- у нього не сформовані навички участі у дискусії, не вміє обґрунтовувати свою думку.

1 бал отримує здобувач, якщо він:

- не опрацював рекомендовані джерела та літературу;
- не засвоїв матеріал, відмовляється відповідати/ не може відтворити незначну частину навчального матеріалу, навіть з допомогою викладача, однак, дотримується дисципліни, уважно слухає відповіді інших здобувачів, робить записи, задає питання іншим доповідачам, повідомлення, доповнення, намагається брати участь в обговореннях, що свідчить про наявність у нього пізнавального інтересу до навчального курсу.

Здобувач, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав поточних оцінок, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях здобувач може відпрацювати пропущені заняття, опрацювати есе з викладачем, ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

ПІДСУМКОВИЙ (СЕМЕСТРОВИЙ) КОНТРОЛЬ

З дисципліни «Кліматичне право ЄС» формою семестрового контролю є екзамен

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається таким чином: Оцінка за Тему 1 + Оцінка за Тему 2 + за всі 8 тем мах-50 балів) + бали за індивідуальні завдання 8 тем– 50 балів = 100 балів.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	

35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти, навчальні плани, підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали практичних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи здобувачів.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Ладиченко В.В. Гиренко І.В. Головка Л.О. Вітів В.А. Екологічна політика і право ЄС: Навчальний посібник. К.: Видавничий центр НУБіП України. 2019. 363 с.
2. Право Європейського Союзу: Підручник / За ред. Р.А. Петрова. К.: Істина, 2019. 392 с.

Додаткова:

1. Бобров Є. А. Значення енергетичної безпеки у формуванні економічної безпеки Європейського Союзу. / Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти та газу. 2012. № 1 (31). С.163-172.
2. Головка Л. Програми у сфері водної політики та водного господарства у США: досвід для України. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2018. №4. С. 95-99
3. Ладиченко В. В., Головка Л. О, Капшлова О. Муніципалітет як регулятор поведження з побутовими відходами. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2019. № 5. С. 38-45
4. Ладиченко В.В., Головка Л.О. Європейські стандарти права дітей на психічне здоров'я // Лікарська справа. 2017. №7. С.210-215
5. Ладиченко В.В., Головка Л.О., Кідалов С.О. Поводження з твердими побутовими відходами в країнах ЄС: найкращі практики: монографія. К.: Прінтеко, 2020. 419с.

6. Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / А.П. Гетьман, А.К. Соколова, Г.В. Анісімова та ін. ; за ред. А.П. Гетьмана. Х. : Право, 2014. 784 с.
7. Гетьман А.П. Правовые проблемы экологической политики Европейского Союза и Украины: монографія / А.П. Гетьман, В.И. Лозо. Х.: Право, 2014. 280 с.
8. Комарницький В.М. Право спеціального природокористування: монографія. Луганськ. 2011. 424 с.
9. Краснова Ю.А. Право екологічної безпеки: теоретичні аспекти: монографія / За заг. ред. В.М. Єрмоленка. Київ: НУБіП України, 2017. 589 с.
10. Євстігнєєв А.С. Екологічна безпека спеціального природокористування в Україні у контексті сталого розвитку: теоретико-правові аспекти: монографія. Київ: МПБП «Гордон», 2018. 494 с.
11. Дейнега М.А. Природоресурсне право: проблеми формування і розвитку: монографія / За заг. ред. В.М. Єрмоленка. Київ: НУБіП України, 2019. 368 с.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://portal.rada.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://www.ac-rada.gov.ua> – офіційний сайт Рахункової палати України.
3. <http://www.ccu.gov.ua> – офіційний сайт Конституційного Суду України.
4. <http://www.kmu.gov.ua/control/> – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України.
5. <http://www.ombudsman.kiev.ua> – офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України.
6. <http://www.president.gov.ua/> – офіційне інтернет-представництво Президента України.
7. <http://www.rainbow.-gov.ua> – офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України.